

**Catalunya i Espanya, present i futur:
destriem el gra de la palla**

José Montilla

Nota introductòria

Aquest número de la col·lecció Papers de la Fundació recull dues intervencions del primer secretari del PSC i expresident de la Generalitat, José Montilla, en dos actes celebrats durant la tardor de 2011, l'un a Manresa, en el cinquantenari de la creació d'Òmnium Cultural, l'altre a Madrid, al Foro Nueva Economía.

Novembre de 2011

© d'aquesta edició: *Fundació Rafael Campalans*

Trafalgar, 12, entresòl, 1a.

08010 Barcelona

Tel.: 93 319 54 12 - Fax: 93 319 98 44

e-mail: fundacio@fcampalans.cat

www.fcampalans.cat

Impressió: Espai Gràfic Anagráfic, SL - Tel. 93 372 32 62

ISSN: 1138-4514

Dipòsit legal: B-47.542-97

Index

Catalunya, present i futur: destriem el gra de la palla	7
Política y economía en la Cataluña y la España de hoy	33

**Catalunya, present i futur:
destriem el gra de la palla**

José Montilla

Manresa, 23 de setembre de 2011

Molt bon vespre. Els agraeixo la seva invitació per assistir i participar en aquest cicle, que coincideix amb la celebració del cinquantenari de la creació d'Òmnium Cultural, i els 40 anys de la seva delegació a la comarca del Bages.

L'inici de les activitats d'Òmnium posa de manifest la visió dels qui, a principis dels anys 60, van tenir la determinació de posar-s'hi.

Van ser persones amb coratge, valentia, passió pel país, per la seva llengua i la seva cultura.

Aleshores, més que no pas avui segurament, llengua, país i cultura eren, a Catalunya, una mateixa cosa, aplegades sovint en una mateixa lluita. Van ser persones amb visió de futur. Gent esperançada i que van saber encomanar aquella esperança. Treballaven en un present que era gris, sense respecte ni reconeixement nacional i sense llibertats.

Però van ser capaços d'imaginar el futur amb optimisme, sabent que la força de la societat catalana havia de garantir la pervivència dels nostres principals trets d'identitat, la conquesta de les llibertats democràtiques i la recuperació del nostre autogovern.

Crec, i així ho he manifestat en ocasió d'aquest cinquantenari, que Òmnium Cultural és una de les millors expressions de la fortalesa cívica d'aquest nostre país. Tenim altres exemples d'aquest impuls social i cívic, però en el terreny de la cultura i de la llengua, el lideratge d'Òmnium és evident.

Des del seu naixement fins ara, la seva activitat ha estat un estímul i alhora una garantia. És obvi que el desenvolupament de la cultura catalana, i de la seva llengua en particular, necessitava i necessita encara (avui potser amb uns altres destinataris, vinguts d'arreu del

món, però tant o més que mai) necessita, dic, el compromís del govern i de les institucions públiques.

Però sense la vocació de servei dels primers promotors d'Òmnium i de tots els qui han continuat la feina fins avui mateix i des de les perspectives més diverses, no hauríem assolit els èxits col·lectius que podem mostrar al món: una societat moderna i dinàmica, oberta, cosmopolita i que, alhora, ha sabut conservar i transmetre de generació en generació, sense interrupcions, el seu patrimoni cultural i lingüístic.

En la meua joventut compromesa amb la recuperació de les llibertats democràtiques i nacionals i durant els anys de la transició vàrem compartir il·lusió i combat. Molt especialment a les ciutats de la regió metropolitana, on aprendre i parlar català era una manifestació més del nostre compromís amb el catalanisme.

Òmnium té per davant molt de camí per recórrer. Quan un celebra 50 anys (i 40 en el cas de l'entitat al Bages) és bo resseguir el que s'ha fet en el passat, però convé, per damunt de tot, veure com projectar-se cap al futur. Jo desitjo que tots vostès segueixin, per molts anys, amb el seu compromís amb la llengua, la cultura i el país. Que conreïn aquest compromís sense perdre mai de vista la pluralitat de la societat catalana, base precisament de la nostra fortalesa com a nació. I, de manera especial, que tots junts sapiguem trobar i aplicar la manera d'atraure, cap a la causa del coneixement, l'ús i el respecte de la llengua catalana, els centenars de milers de persones que han arribat a Catalunya els darrers anys.

Aquest és, al meu parer, el principal repte que tenim pel que fa a la llengua i la cultura catalana: que els nouvinguts copsin i entenguin que utilitzar la llengua pròpia de Catalunya els cal, els convé, els afavoreix, els fa sentir millor com a membres d'una comunitat que treballa pel seu progrés econòmic, social, polític i cultural.

I això em porta a parlar ja dels meus pensaments sobre el present i el futur de Catalunya. No vinc a dir el que tal vegada molts de vostès els agradaria escoltar. Penso que els polítics no hem de canviar de discurs ni de principis en funció de l'auditori que tenim al davant.

Els donaré la meva opinió, amb claredat i franquesa, fent un esforç per destriar el gra de la palla, en un ambient en el que tot sovint la passió de la proclama enterboleix l'anàlisi, i la persistència dels tòpics impedeix comprendre la naturalesa dels nostres problemes i definir el camí de les possibles solucions.

No seré gens original si afirmo que el més greu problema del present és l'impacte de la crisi econòmica. En Joaquim Nadal ho va expressar d'una manera molt plàstica, la Diada de l'11 de Setembre: *"la nació és menys nació si hi ha gent que ho passa malament. La nació, per ser més nació, necessita treballar solidàriament per a tots els catalans i les catalanes. Les nacions les fan les persones i és a les persones que ens devem tots"*.

Estem passant, com a comunitat, moments de gran dificultat. Més de mig milió d'aturats a Catalunya no és una simple dada estadística. És l'expressió de la tensió, de l'angoixa, que es viu a moltes llars del nostre país.

No trobar feina, després de passar anys estudiant amb la il·lusió de ser un bon professional... Veure com passen els anys i com la perspectiva de marxar de casa, d'encetar una vida familiar pròpia, d'emancipar-se, es fa difícil,... tot plegat és, decebedor; frustrant.

Com no han d'estar perplexos i indignats els nostres joves? Perdre la feina o l'empresa després d'anys de dedicació i entrega honesta i eficient. Sentir el pes de no poder mantenir la família com voldries, de no poder reeixir en un projecte de vida tants anys acaronat és, diguem-ho també clar, decebedor. Frustrant.

Com no han d'estar perplexos i decebutos els qui perden la seva ocupació, sense perspectives clares de represa? Perplexitat i frustració. Indignació i desconfiança en el futur. Aquesta és la pitjor de les conseqüències.

Per això hem de ser capaços d'entendre bé el que ens ha passat, explicar-ho millor sense fer-nos trampes al solitari i fer possible un gran compromís nacional, realista, sincer, concret, que doni esperança i perspectives de futur als nostres conciutadans i conciutadanes.

Catalunya és un país fort. La nostra és una societat amb moltes possibilitats de sortir ben parada d'aquest atzucac: Per la nostra base industrial, pel nostre dinamisme econòmic,... però sobre tot per la nostra capacitat de treball i de innovació.

Això requereix un ambient positiu, de major optimisme, de confiança en nosaltres mateixos, de compromís a tots els nivells, que els líders polítics hem de facilitar. En aquest compromís, en la meua modesta aportació com expresident de la Generalitat, sempre m'hi trobaran.

La crisi: naturalesa i orígens

Què ens ha passat? Algú creu, de debò, que les dificultats econòmiques del nostre país avui són simplement conseqüència d'un desig irrefrenable de despesa dels darrers governs de la Generalitat? No siguem il·lusos! Si els problemes financers i econòmics fossin el resultat d'un excés de despesa del govern anterior, la solució seria ben fàcil. Pura i simplement caldria disminuir la despesa suposadament irresponsable i la situació tornaria a estar sota control. Així de fàcil.

Però no. La veritat no és aquesta. La veritat és que patim un seriós problema de caiguda d'ingressos, com a conseqüència de la caiguda de

l'activitat i d'una crisi financera gravíssima que ens afecta a Catalunya, a Espanya i tots els països occidentals, en major o en menor mesura.

El detonant d'aquesta crisi financera ha estat, certament, la crisi del crèdit hipotecari als EEUU i l'afectació d'aquest al sistema financer, que ha posat de manifest totes les seves febleses estructurals.

No podem tractar aquesta crisi global com si fos una crisi de cicle. Avui ja ningú no s'atreveix a comparar aquesta crisi a qualsevol de les anteriors, perquè totes les comparacions fetes fins ara han fallat. Estem davant d'una crisi de model que també és conseqüència de decisions polítiques adoptades – per activa o per passiva – durant els darrers 20 anys. Afavorint la desregulació dels mercats, aquestes decisions han acabat fent el poder financer més poderós que el poder polític.

Així mateix, aquesta crisi ha posat al descobert les nostres pròpies debilitats, que també les tenim. Va fer esclatar una bombolla immobiliària que mentre existia tots ens n'aprofitàvem; i ha posat de manifest l'autèntic problema de la nostra economia: l'excessiva dependència del totxo i del turisme de masses i, especialment, la baixa productivitat. Característiques, totes elles, que conformen els problemes de competitivitat del país. És a dir, ha confirmat que el model de creixement dels anys vuitanta i noranta havia quedat obsolet.

El diagnòstic d'aquests problemes estava fet bastant abans del 2008 que és quan fixem l'esclat de la crisi. Per això, després del canvi d'etapa obert amb les eleccions de 2003, el govern del president Maragall va impulsar i va teixir un gran acord nacional el 2005 que, sota el nom de *“Acord Estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana”* posava l'accent en la necessitat d'un canvi en el model de creixement.

No es tracta de fer història, però crec que val la pena recordar algunes de les reflexions dels signataris de l'acord (sindicats, patronals i govern). El document constata el bon ritme del creixement econòmic d'aquell moment però, sense menystenir la fortalesa d'aquelles dades positives, ja alertava dels problemes de fons:

- En primer lloc, que el creixement de Catalunya estava sent més baix que el de l'economia espanyola, de manera que el pes relatiu de l'economia catalana en el conjunt de l'espanyola s'estava reduint.
- En segon lloc, que les bases del nostre creixement estaven massa fonamentades en la demanda interna (especialment en el consum de les llars) i –com he dit– en l'impuls del sector de la construcció, mentre que la inversió productiva i l'activitat industrial tenien un comportament més feble.
- En tercer lloc, que Catalunya estava perdent capacitat d'atracció de la inversió estrangera.

I alertava, fonamentalment, de l'estancament dels nivells de productivitat. Cito textualment:

“Els febles resultats en productivitat no són el resultat únicament d'un teixit productiu orientat cap a sectors de baix valor afegit, sinó que, en bona part, ho són per les mancances estructurals que presenta l'economia catalana”

Aquestes orientacions estratègiques han estat la base dels governs del president Maragall i del que jo mateix vaig presidir: modernitzar l'estructura productiva del nostre país, treballar per un canvi de fons en les bases del nostre model de creixement.

Per descomptat que els governs d'esquerres que han dirigit la Generalitat han comès errors. No ho nego pas. Però això no vol dir que aquelles polítiques, relacionades amb el canvi de model productiu, no hagin estat útils. Han estat útils en el passat i segueixen sent necessàries ara.

Ara bé, hi ha alguns fets incontestables, que aquests anys s'han afermat:

- És un fet que, avui, Catalunya és una potència reconeguda en el sector de la recerca.
- És un fet que, avui, la capacitat exportadora de la nostra indústria està indiscutiblement reforçada.
- És un fet que, avui, Catalunya disposa d'infraestructures (unes acabades, les altres en fase de desenvolupament, però projectades o iniciades) que són, clarament, un element de competitivitat.

Alguna cosa haurà tingut a veure en aquests resultats el fet que fóssim capaços de signar els pactes nacionals sobre la recerca o sobre les infraestructures, per exemple. I disposar, ara, d'aquests elements és crucial per fer possible una sortida d'aquesta crisi econòmica i financera que ens asseguri una nova fase de creixement i de progrés social.

És cert que encara no veiem la llum al final del túnel i que les perspectives del nostre creixement són encara massa febles. No vull enganyar ningú: encara ens queda un temps difícil, en el que haurem de conviure amb unes taxes de creixement massa moderades i un nivell d'atur massa alt. Però el país té el potencial social, econòmic i cultural per resistir, per lluitar i per reeixir, si tots plegats fem les coses ben fetes.

Un excés irresponsable de dèficit?

Al llarg d'aquests mesos he sentit, de manera reiterada, afirmacions sobre l'excés de dèficit de la Generalitat de Catalunya. S'ha volgut transmetre el missatge que aquest dèficit, i l'endeutament corresponent, eren exorbitants i molt superiors a qualsevol altra administració. I que - com deia abans- això és el resultat del descontrol de la despesa del govern anterior. Cap de les dues afirmacions no és certa.

Si vull negar aquestes afirmacions no és només per reivindicar el bon nom de l'anterior govern. No es tracta d'això. És que mantenir aquestes afirmacions ens porta a un greu error de diagnosi. I si la diagnosi és equivocada, les mesures que prendrem també ho seran.

El conseller Castells ho va deixar prou clar al Cercle d'Economia el passat 29 de juny, *“el dèficit no es produeix pel desgavell i el descontrol de la despesa, sinó per l'ensorrament dels ingressos, i l'ensorrament dels ingressos per la recessió.”*

El dèficit va créixer durant els darrers anys per les mesures derivades de l'impuls de l'activitat econòmica i per l'increment de les despeses socials associades a l'atur. Va créixer a Catalunya, ... i també a Espanya, i als EEUU, i a Europa,... Però les mesures que vam prendre des del govern, com van fer tots els governs d'Europa en aquells moments per tal d'evitar una depressió, van combinar tres elements:

- evitar l'ensorrament de l'activitat econòmica amb polítiques de inversió pública i d'incentius fiscals a la producció,
- mantenir la cohesió social i evitar la fractura en uns moments de creixement exponencial de l'atur

- i, ahora, aplicar fortes mesures d'austeritat en la despesa interna de l'administració.

Algú pot dubtar que les inversions estratègiques eren – i són – necessàries? Algú posa en dubte la necessitat de desdoblar l'eix transversal, per exemple? O d'ampliar la xarxa de metro o de garantir el subministrament d'aigua a tot el país? O de fer les millores, tangibles, en carreteres, ferrocarril, energia o tecnologia al servei de la recerca?

I no només en els terrenys de les infraestructures. També en els àmbits de la salut, l'educació o els serveis socials. És important no perdre de vista que el nostre país ha passat en molt poc temps dels 6 milions als 7,5 milions d'habitants.

I que sense cohesió social no hi ha, no hi pot haver, cohesió nacional.

Molts dels qui avui s'abonen a criticar la situació de les finances de la Generalitat, en aquells moments reclamaven i exigien que el govern no parés l'obra pública, les inversions, el crèdit de l'Institut Català de Finances, el suport al sector de la construcció de l'habitatge públic, a la recerca...

Aquest setmana hem assistit a un nou despropòsit amb la presentació de l'auditoria independent sobre els comptes de la Generalitat a 31 de desembre de 2010. Es pretén transmetre a la ciutadania la sensació que es descobreixen nous forats cada dia. És una falsedat rotunda i un error polític. Perquè les xifres que ara es presenten són el resultat d'un mètode diferent de càlcul. No pas del fet que s'hagi descobert res sota les catifes.

Em pregunto: Per què es fa això? Per cercar un rèdit electoral? Per justificar noves retallades? Per justificar els pactes amb el Partit Popular? Mirin, ... el que s'aconsegueix és transmetre una sensació que empitjora

la realitat de la nostra economia i de les nostres finances. Un error, ja que minva la confiança dels inversors en el nostre país.

La crisi financera europea

La crisi ha posat de manifest les nostres debilitats estructurals. I quan la crisi financera ha donat peu a una crisi del deute sobirà, amb la necessitat imperiosa de posar en marxa un rescat financer, primer a Grècia, després a Irlanda i Portugal, hem pogut constatar les debilitats estructurals d'Europa.

Europa constitueix un gran èxit contemporani. Les lliçons de la dramàtica història de les guerres del segle XX van donar el seu fruit. La creació de l'euro va ser, indiscutiblement, un element de progrés, de cohesió, un factor de creixement...

Però ara, lluny de les dècades de creixement econòmic sostingut, els mecanismes de govern de l'euro posen de manifest les seves mancances. No és sostenible per més temps una unió monetària que no disposa d'instruments adequats per fer política econòmica i fiscal. No és ja compatible l'existència d'una moneda comú amb polítiques fiscals tan asimètriques. I ja no n'hi ha prou amb concebre l'autoritat monetària europea com un sistema de control del dèficit i de la inflació.

Ara ens cal –urgentment– una nova política econòmica europea, que passa necessàriament per una hisenda europea, unes polítiques econòmiques comunes que abonin el creixement i un nou sistema de governança econòmica. No és que ja no ens serveixi Europa. Crec que s'equivoquen el que pensen que la solució és més aviat buscar “la nostra pròpia via autònoma” com he sentit dir. No, no, la solució és més Europa.

La solució, malgrat les dificultats, les contradiccions i la lentitud de vegades exasperant en la presa de decisions, la solució, dic, és més Europa. Però Europa ha de posar en marxa, i amb celeritat, canvis importants. El més important, un canvi conceptual: entendre que cap país de la Unió, en aquest context d'intensa globalització econòmica, no pot resoldre els seus problemes en solitari.

I que en aquest món que ens ha tocat viure, si volem que Europa segueixi tenint un paper rellevant en tots els àmbits, haurà de ser capaç d'actuar molt més coordinadament, com una entitat política, com una entitat federal. Hem de ser conscients que aquesta major coordinació econòmica i fiscal europea caldrà fer-la sobre la base de majors cessions de sobirania per part de tots.

És fàcil d'entendre que qui ha de garantir o avalar el préstec que necessiten tercers països, vulgui assegurar la capacitat d'aquests de retornar el capital. És també fàcil d'entendre que els països que aconsegueixen gaudir d'una taxa de creixement – encara molt modesta, per cert – no estiguin disposats a compartir-la amb la Unió si no hi ha determinades garanties de sanejament financer i de millora de la productivitat als països que necessiten ajuda amb urgència en forma de compra de deute sobirà, per exemple.

Com és fàcil d'entendre que si, sortosament, s'acaben posant en marxa els anomenats *bons europeus* – embrió del que hauria de ser el “tresor europeu” – caldrà que s'implementin, a mig termini, mesures d'homogeneïtzació de les polítiques fiscals a tots els països de la unió monetària.

Els parlo d'Europa, en un cicle que han denominat vostès “Catalunya, present i futur”, perquè definir l'Europa que volem és parlar, precisament, del futur de Catalunya.

La reforma constitucional

I els dic tot això també a propòsit d'un dels temes que ha generat més polseguera i passions en tornar de l'estiu. Em refereixo a la reforma de l'article 135 de la Constitució.

És cert que la manera com el president del govern espanyol ha impulsat aquesta reforma constitucional no m'ha agradat. I ho he dit. Però amb la mateixa rotunditat que afirmo que hauria preferit un major esforç de pedagogia, d'explicació pública i de recerca de complicitats polítiques, he de denunciar la irresponsabilitat dels polítics que, per pures raons electorals, tensen innecessàriament les coses i posen així més dificultats a una situació econòmica ja de per sí prou difícil.

Catalunya perd autonomia fiscal, amb aquesta reforma constitucional? Mirin, de pèrdua de sobirania fiscal n'hi ha per a tothom. Per a Catalunya, per a Espanya i per a la resta de països del club de l'euro. I es deriva de la mateixa de decisió de participar de la moneda comuna. Però no com a conseqüència directa d'aquesta modificació constitucional.

Val la pena recordar que el principi de "estabilitat pressupostària" ja era vigent en el nostre ordenament. I, el que és més important, està explícitament present a l'article 214 del nostre Estatut d'Autonomia, que diu així:

"Correspon a la Generalitat l'establiment dels límits i les condicions per a assolir els objectius d'estabilitat pressupostària dins els principis i la normativa de l'Estat i de la Unió Europea"

De manera que gairebé hauríem pogut dir: "Ja era hora que la Constitució Espanyola se sotmetés a les decisions de la UE en aquest terreny, com ja vam fer amb l'Estatut de 2006". No és seriós ni responsable que, en plena

crisi del nostre deute sobirà l'agost passat, polítics responsables del nostre país clamin esquinçant-se la roba davant d'un suposat xoc de trens.

Puc entendre que hi hagi forces polítiques minoritàries que accentuin la seva veu crítica cap el govern en aquestes circumstàncies. Que dirigents polítics o socials, des de fora del govern mantinguin aquestes actituds. Però no puc entendre que això ho faci qui te la responsabilitat de governar el país.

Que no ens n'adonem que una crisi del deute sobirà espanyol és, també, una crisi financera de Catalunya? Nosaltres també hem de retornar crèdits. I quan dic nosaltres no parlo només de l'administració pública: també parlo de les empreses i els particulars.

Les exigències dels mercats financers en els que estem atrapats tots (europeus i americans; francesos, espanyols, grecs i britànics, ...) obliguen els països que tenen una situació pitjor, i hem de reconèixer que lamentablement nosaltres som en aquest grup, a fer gestos, aprovar plans i reformes, fer declaracions públiques i donar senyals de veritable voluntat de respectar els acords i requeriments aprovats per la UE.

També he sentit dir que el control del dèficit i de l'endeutament fa impossible una política de promoció dels serveis públics i de desenvolupament de l'estat del benestar. No és cert. Ni és cert que el principi d'estabilitat pressupostària sigui el mateix que la doctrina del dèficit zero preconitzada per les formacions polítiques conservadores.

El que s'estableix a la reforma és prou flexible com per no afectar aquestes polítiques. I no limita la política de despesa. Indica, amb bastant sentit comú, que un govern pot fer la despesa social que vulgui, però que l'ha de poder pagar, amb els ingressos fiscals que siguin necessaris i adequats al moment econòmic. I que la política d'inversions,

necessària al meu entendre, ha de situar-se en els límits de poder assumir el retorn de l'endeutament requerit.

Per què diuen que el catalanisme ha estat foragitat d'aquest acord? Mirin, jo em sento catalanista. Tanmateix em sento preocupat i comparteixo el contingut d'aquesta reforma constitucional. I estic segur que al país hi ha molts catalanistes que, com jo, entenen que la mesura és convenient en benefici, també, de Catalunya. I ningú no té el monopoli de la catalanitat ni del catalanisme.

Els vull dir, en aquest sentit, que estic preocupat per l'actitud del govern de Catalunya. No dic que ho tingui fàcil. Cap govern d'Europa no ho té fàcil. Però precisament per la consciència de les dificultats, hauria de ser més intel·ligent en la recerca de consensos interns i externs.

Quan un govern necessita ajuda i complicitat – i tots els governs en necessiten enmig d'aquesta crisi econòmica i financera – ha de saber deixar-se ajudar. Ha de saber crear les condicions que facilitin els acords, entenent i respectant els punts de vista dels seus interlocutors.

No legitimarà la seva actuació amb una política de retallades socials, que és el més intens i injust de la nostra història recent, utilitzant com a principal argument l'estat de les finances que s'ha trobat i, en canvi corre a suprimir impostos als qui més tenen.

Tots hem d'assumir i comprendre la necessitat d'un esforç de contenció en la despesa, d'austeritat. Però hem de procurar, alhora, no posar en perill elements essencials de la nostra cohesió social i territorial. I si al costat d'aquest esforç de contenció pressupostària no s'entreu la voluntat de posar en marxa mesures de reactivació econòmica, que ajudin al creixement i a la creació de llocs de treball, la perplexitat i desànim que abans esmentava tindrà el camí lliure.

Les promeses del Govern Mas: del pacte fiscal a la transició nacional

No vull amagar el meu neguit davant els missatges que diuen que la solució de la crisi que patim vindrà de la mà del “pacte fiscal” o d’això que el President Mas i el seu partit han presentat com “l’inici de la transició nacional”. Mirin, crec que aquesta permanent agitació de banderes, de gestos i declaracions abrindades que tan bon resultat dóna en termes d’imatge, acabarà generant més desafecció i més frustració. Cap a Espanya, certament. Però també allunyen molts ciutadans i ciutadanes catalans dels rengles del catalanisme.

El nostre país és molt més divers del que alguns volen reconèixer. Però és el nostre país. I són ciutadans del nostre país els magistrats del TSJC que signen la interlocutòria i les famílies que presentaren en el seu dia el recurs contra la immersió lingüística. I, creguin-me, els ho dic jo que dissenteixo totalment tant de la interlocutòria com del recurs presentat per aquestes poques famílies.

Em sembla, honestament, que correm el perill de generar una nova frustració nacional, que allunyarà encara més la política de la gran majoria de ciutadans. Ja sé que trobar enemics exteriors és un recurs fàcil i conegut. Ho és especialment dels nacionalistes de qualsevol signe. Però jo demano una mica més de rigor i menys de simplificacions interessades.

El nostre adversari no és Espanya. És una determinada concepció d’Espanya: A Espanya – i a Catalunya – hi ha persones i sectors que no veuen les coses com nosaltres volem. Tothom té dret a tenir el seu punt de vista.

I nosaltres el nostre dret democràtic de combatre’l si el considerem perjudicial per a la nostra societat. I el deure de ser especialment

enèrgics contra els que dient mentides sobre el nostre país i els nostres propòsits acaben fent un mal gravíssim a la mútua convivència. Ara bé, ens hem de carregar de raons. I perdem absurdament la raó quan no som capaços de reconèixer, col·lectivament, que Catalunya té avui:

- el major nivell d'autogovern
- el millor finançament,
- la major inversió en infraestructures
- i el major reconeixement de les seves institucions,

... des de l'inici de l'etapa democràtica.

La solució de la crisi, doncs, no vindrà d'una formulació ambigua i inconcreta, es digui pacte fiscal o transició nacional. De la crisi en sortirem resistint les tensions financeres actuals i desenvolupant les reformes estructurals posades en marxa.

De la crisi en sortirem si seguim treballant per augmentar la productivitat, la capacitat d'innovació de la nostra indústria i dels nostres serveis, i la vocació exportadora de la nostra economia.

De la crisi en sortirem si convertim la formació dels joves i la seva preparació professional, la recerca, la innovació, la qualitat en una veritable causa compartida per totes les forces polítiques, socials i econòmiques.

De la crisi en sortirem si som, finalment, prou competitius en aquest mercat global.

Això no vol pas dir que no puguem discutir sobre la conveniència de modificar l'actual sistema de finançament, és a dir, del pacte fiscal vigent. De fet, el propi sistema de finançament preveu la seva revisió l'any que ve. I no hem de descartar sinó tot el contrari que, un cop avaluats els seus rendiments, es puguin introduir canvis que en millorin els seus resultats. Però em sembla que el més correcte fora mesurar si aquest sistema ens ha permès avançar. Si ens dóna més recursos i si és més just que l'anterior.

I, per altra banda, hem de garantir que les modificacions que vulguem introduir siguin conseqüents amb el que preveu l'Estatut d'Autonomia que hem fet entre tots i que ha votat el poble de Catalunya.

Ara fa una setmana van transcendir les dades de la liquidació de 2009 del nou sistema de finançament. I les dades són bones. Més bones del que havíem previst en els diversos escenaris que vàrem dibuixar:

- l'any 2009 Catalunya va ingressar 2.421 M més que el "pacte fiscal" anterior, acordat pels governs presidits per Jordi Pujol i José Maria Aznar.
- Aquests recursos addicionals creixeran encara l'any 2012, i es situaran en més de 3.600 M.
- Sense els recursos addicionals del nou sistema, avui ja tindriem més de 8.000 M, més dèficit del que tenim.

Hem obtingut més recursos però també hem començat a resoldre un dels problemes heretats pel pacte fiscal acordat amb Aznar: s'ha posat límits raonables a la solidaritat. Catalunya, i la resta de comunitats amb un nivell de renda superior, ha de participar del finançament del conjunt. Per descomptat. Però no era acceptable que el resultat de la solidaritat

fos que, després de l'anivellament, Catalunya acabés rebent menys que les comunitats amb les que era solidària. I això s'ha començat a resoldre. Ens n'hem de felicitar.

Ara bé, l'actual sistema de finançament (o pacte fiscal vigent, com vulguin dir-li) ha de ser revisat, com deia. El nostre Estatut ens marca el camí de la seva revisió: el primer pas ha de ser la creació del consorci tributari entre les hisendes de Catalunya i d'Espanya.

I encara hem de preveure altres aspectes més en aquesta revisió: aclarir el procediment per al pagament de les bestretes del "fons de competitivitat" i avançar encara més en el reconeixement de l'esforç fiscal de Catalunya, és a dir, en continuar reduint l'anomenat dèficit fiscal.

Això és, al meu entendre, el que hem de fer. Crec que si pretenem seguir un camí diferent del que ens marca l'Estatut, ens equivocarem. A no ser que, en realitat, el que busqui l'actual govern de Catalunya sigui el xoc, la confrontació, perquè això vagi en sintonia amb uns altres interessos que no ha fet explícits.

Ho dic perquè el president ens diu, també, que la transició nacional catalana ja ha començat. Mirin, jo no sé què vol dir això. I tal com estant les coses de difícils, tal vegada el més necessari és parlar clar. Jo crec que aquesta transició nacional la marca l'Estatut de 2006, aprovat pel poble de Catalunya, no ho oblidem. Ja sé que enmig del camí hi ha una sentència del TC sobre la que ja és prou coneguda la meva opinió. Però l'Estatut segueix vigent. Amb totes les seves potencialitats.

I si de forma democràtica, majoritària i unitària el defensessin totes les forces polítiques del catalanisme ? I si es conjuressin totes les forces que li van donar suport per fer-lo acomplir?

Jo aposto per aquesta via. I veig dolorosament com els que van ser un motor decisiu en la seva aprovació viatgen avui junts amb els que van promoure el recurs en contra. No sé si parlen de la “transició nacional” com eufemisme de la independència. No crec que l’ambigüitat sigui una bona actitud.

No sóc independentista. Però els vull aclarir, un cop més, que sento un gran respecte per les forces polítiques que pregonen la independència. Tant és així que he compartit govern amb un partit independentista, a partir del compromís amb un programa de govern comú.

Però malfio dels que són independentistes a estones. I dels que no expliquen clarament al poble de Catalunya quin és el seu horitzó, el seu propòsit.

I no es tracta de discutir sobre si la independència és, en termes econòmics, viable. El propi conseller Mas-Colell deixava clar fa uns dies que aquesta és una reflexió situada en l’àmbit acadèmic. I en aquest àmbit caldrà discutir-la.

Però el problema no és acadèmic. És clar que un país de 7 milions d’habitants, amb les capacitats i l’estructura productiva de Catalunya pot ser independent. Naturalment que sí. Ho són Andorra, Lituània o Kosovo, que són més petits! Però la qüestió és saber si a banda de ser factible és, també, desitjable. És el que ens convé? És el que convé a la majoria de ciutadans i ciutadanes? És el que convé al nostre teixit empresarial?

Jo crec que no. I crec que més adeptes a la independència no ens acosta a la pròpia independència sinó que ens acosta més al risc de la fractura. Prenguem consciència que hi ha una part molt important del país que no segueix aquesta proclama. És veritat que és la part del país que no es veu. Que no forma part de la cultura oficial, que no és present amb igual mesura als mitjans de comunicació. Però això no la fa menys real, menys autèntica.

Jo prefereixo el patriotisme tenaç que vol que Catalunya esdevingui una potència econòmica i industrial. Prefereixo el patriotisme que compta amb tothom, encara que no sigui tan cridaner i no vagi tan de pressa. I el patriotisme social que sap que el benestar i el prestigi dels catalans es juga molt més en el terreny econòmic i cultural.

Nosaltres hem de voler tornar a ser la màquina d'Espanya, i sent-ho, convertir-nos en una de les locomotores d'Europa. I això ho podem fer des d'Espanya, com un estat federat potent, com ara Califòrnia o Massachusetts, o com Baviera o Renània-Westfàlia, molt més que no pas essent un petit país independent dins la unió europea, deixant de banda les dificultats polítiques, jurídiques i socials, que això comportaria.

No sóc partidari de les aventures, de les proclames exaltades de cap de setmana. Tampoc de la resignació: hi ha coses que hem d'arreglar. Que no funcionen prou bé. Que generen molts desencontres entre Catalunya i Espanya.

Cal canviar coses per tal que tots plegats ens sentim còmodes en un estat federal comú. Això que se n'ha dit l'Espanya de les Autonomies té problemes. I tant que en té. I nosaltres tenim moltes queixes legítimes. Però el que no hem de fer és rondinar, sinó treballar.

La solució dels problemes no resolts de l'Espanya de les autonomies no és ni la seva petrificació ni la marxa enrere. És més autonomia, és anar cap al veritable federalisme. És atrevir-nos, tots plegats, a parlar obertament del gir federal que ha de fer Espanya.

Sé que avançar cap el federalisme és un camí ple de dificultats. Però hem de perseverar, ser tenaços. I entendre que avançar cap el federalisme implica també refermar el caràcter obert i integrador del catalanisme, que vol dir, entre d'altres coses:

- renovar el nostre imaginari cultural per assumir la diversitat de la societat i per construir una síntesi integradora.
- Reconèixer el dret d'intervenció i de decisió, en l'espai públic, de tots els catalans. Sense excepció.
- Assegurar les bases de la nostra prosperitat col·lectiva en un entorn cada cop més competitiu.
- Formular un ideal de ciutadania catalana atractiu, inclusiu i obert.
- Utilitzar més eficientment els nostres instruments d'autogovern.
- Sumar tots els nostres actius, sobreposant-nos de manera més sovintejada a les limitacions que imposen el partidisme, el sectarisme o el ressentiment.

El català, llengua d'acollida

Els he parlat del paper d'Òmnium Cultural, de la crisi econòmica, del nostre model de creixement, d'Europa, de la reforma constitucional, del pacte fiscal, del federalisme i del catalanisme integrador.

Vull acabar amb una referència a la nostra llengua, després de la polèmica generada per la famosa interlocutòria del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC). La llengua catalana és la nostra llengua. És la llengua pròpia de Catalunya. És l'element més rellevant de la nostra identitat com a nació.

No era la meva llengua quan vaig arribar a Barcelona, un matí d'estiu d'ara fa 40 anys, quan era un adolescent. Però la vaig voler aprendre i adoptar també com a meva, perquè és la llengua del meu país.

També és i ha de ser un vehicle d'acolliment i d'integració. Ens hi va el nostre futur com a país cohesionat. Hem de fer el que calgui perquè les persones nouvingudes, tinguin facilitat d'accés al català com a llengua pròpia de Catalunya. Han de veure-la com una eina més per a l'assoliment de la ciutadania. Com un bon camí per sentir-se acollits. Un camí que nosaltres, amb amabilitat, els hem de mostrar.

No vull passar per alt la dificultat que comporta aquest procés d'adopció de la nostra llengua, en un context plurilingüe com el de la Catalunya d'avui, on el català coexisteix amb el castellà, llengua oficial i comuna al conjunt d'Espanya i a la majoria de països de l'Amèrica Llatina, d'on provenen bona part dels nous immigrants.

La coexistència de dues llengües oficials a Catalunya no ha de ser, ni ha de suposar cap problema, mentre siguem fidels al principi que ens guia de no dividir la societat per raons de llengua, i d'impulsar sense defallir el coneixement i l'ús de la llengua catalana.

Aquest principi és el que va estar en la base de la política lingüística vigent des de 1983. En aquell moment, i gràcies a la visió i la tenacitat de Marta Mata, vàrem evitar la temptació fàcil d'organitzar el nostre sistema escolar en dues línies lingüístiques. Entre tots vam evitar el que hauria estat un greu error. Per això estem i estarem determinats a evitar que broti el conflicte lingüístic a Catalunya, en contra dels qui han fet seva aquesta causa.

La nostra llengua, a més de ser apta per a qualsevol àmbit de la comunicació, la ciència o la creació, és i ha de ser vista i respectada com a llengua de prestigi i de progrés social per part de tots els ciutadans de Catalunya.

Sense estridències, però amb contundència, hem de ratificar el nostre compromís i deixar clar, com sempre hem fet, que el nostre és un model lingüístic d'èxit que no volem canviar. No hem de ser rancorosos. Però tampoc desmemoriats. El mal que alguns han fet a la convivència entre catalans i a la convivència i l'entesa entre Catalunya i Espanya és molt gran.

Els confesso que quan veig que els mateixos que ahir van promoure una recollida de signatures contra l'Estatut, van proclamar l'existència de persecució lingüística contra els castellà a Catalunya i han promogut recursos que tants problemes ens han originat, quan veig que aquests mateixos són, ara, els principals socis del govern de Catalunya no puc evitar un esglai i un sentiment de desconfiança. No hem de ser rancorosos, però convé que no perdem la memòria.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Política y economía en la Cataluña y la España de hoy

José Montilla

Madrid, 6 d'octubre de 2011

Hace ahora prácticamente un año acudí a este mismo foro para compartir con ustedes mi reflexión sobre el momento político y económico. Era un momento especialmente determinado por la reciente sentencia del Tribunal Constitucional (TC) sobre el Estatut. Describía entonces mi conciencia acerca del deterioro de la relación entre Cataluña y España, que se había producido durante la tramitación y aprobación del nuevo Estatuto y manifesté – una vez más – mi firme voluntad de evitar que los separadores de aquí y los separatistas de allí impusieran visiones extremas y deformadas de la realidad y comprometieran las posibilidades de diálogo y de pacto político. Hablé de la necesidad y de la urgencia de tender puentes. Y expresé mi doble preocupación por la situación del debate:

- Les dije entonces, cito textual: *“ese empeño de diálogo y búsqueda de soluciones es visto como inútil por una parte desencantada y desesperanzada de la política y de la sociedad catalana, que ha llegado a la convicción de que ya no merece la pena el esfuerzo para buscar el entendimiento”*.
- Y también que: *“simétricamente, es recibido con hostilidad o con cansancio y pasividad por una parte de la sociedad española y con indiferencia por la mayoría, en el convencimiento de que se trata de un planteamiento que sólo nos interesa a los catalanes”*.

Grave diagnóstico, sin duda.

A pesar de la importancia de ese debate y de la preocupación que quise transmitir, indiqué ya entonces, haciendo referencia a una declaración del “Cercle d’Economia”, que lo necesario era concentrarse en la lucha contra la crisis económica. Como pueden recordar, mi actitud era de preocupación y de exigencia. Hablé con claridad y con responsabilidad, como voy a hacerlo también hoy.

Me propongo, en esta nueva intervención, reflexionar sobre la evolución de las relaciones entre Cataluña y España, sobre la situación económica y las medidas necesarias para la reactivación de la economía y sobre el papel de Europa en este contexto histórico. Puede parecer que se trata de temas inconexos entre sí, pero a mi juicio no es posible abordar ninguno de ellos sin atender a los retos del conjunto.

Es absurdo desconocer las sinergias entre el sistema productivo catalán y el conjunto de España, que para su buen desarrollo precisan un contexto político e institucional de concordia y entendimiento. Es equivocado, y perjudicial para nuestros intereses, prescindir del papel de motor económico e industrial de España que Cataluña ha de jugar en su estrategia de salida de la crisis. Es una visión miope y de corto alcance juzgar esta crisis como una crisis local o nacional y perder la perspectiva europea. El diagnóstico debe establecerse en el nivel europeo y global, y las terapias sólo son adecuadas si se sitúan, también, en la escala europea.

Crisis, sistema de financiación y debate identitario en Cataluña

A finales del año pasado se produjo, como ustedes saben, un cambio de gobierno en Cataluña, como consecuencia de los resultados electorales del 28 noviembre pasado. Convergència i Unió, en el nuevo gobierno surgido de esas elecciones, han tomado conciencia de la dureza de una crisis que, por cierto, se ha agravado en los últimos meses en Cataluña, del mismo modo en que lo ha hecho en la mayoría de países de la zona euro. Digo que han tomado, ahora, conciencia de su gravedad porque en los últimos años, 2008, 2009 o 2010, ya en plena crisis y con planes de ajuste del gasto y de contención presupuestaria ejecutados por mi gobierno, tuvo una actitud displicente. Merece la pena recordar que proponían, por irresponsabilidad o por

ignorancia, aumentos del gasto y al mismo tiempo disminución de los ingresos por la vía rebajar determinados impuestos y tasas.

Es evidente que el agravamiento de la crisis provocado por los problemas de la deuda soberana en el conjunto de Europa, pone más de relieve, si cabe, la absoluta prioridad política de las medidas que ayuden a su superación. Y, sin embargo, lo que se ha producido en Cataluña es un recalentamiento del debate soberanista.

La respuesta del nuevo gobierno de Cataluña no ha sido priorizar las medidas de lucha contra los efectos de la crisis y la puesta en marcha de políticas de apoyo a la recuperación económica, sino, por el contrario, formular un diagnóstico que, a mi juicio, aumenta considerablemente los problemas que antes he citado y dificulta su resolución:

- En primer lugar, entiende que el principal problema de fondo que tenemos es el déficit fiscal con España. Con un sistema fiscal más justo, dice el president Mas, no habría déficit público ni el – a su entender – excesivo endeudamiento que ahora sufrimos.
- Y por otra parte, dice explícitamente que la vía constitucional y estatutaria está agotada. Es preciso, pues, iniciar un nuevo camino, que él denomina la “transición nacional”.

Cataluña dispone, hoy, de un nuevo sistema de financiación, acordado después de una larga – demasiado larga – negociación bilateral y de un acuerdo adoptado en el Consejo de Política Fiscal y financiera. Es un buen sistema, que está dando buenos resultados. Es bueno no simplemente porque aporta más recursos a la hacienda catalana, sino porque es más justo: reconoce mejor el esfuerzo fiscal y no castiga como antes la solidaridad que Cataluña ejerce, y debe ejercer, con el conjunto del Estado.

Reconozcamos todos que el modelo anterior, acordado en el año 2000 por el president Pujol con el presidente José María Aznar, era profundamente injusto para las comunidades que, como Cataluña, contribuíamos a una solidaridad territorial que a la postre nos situaba con una financiación peor que las comunidades que se beneficiaban de esa solidaridad. Para entendernos: aportábamos por encima de la media y recibíamos por debajo de la media.

El actual Govern desdeña, sin embargo, esos avances y propone un nuevo sistema que, formulado en los términos ambiguos que hoy conocemos no tendría, desde mi punto de vista, encaje ni en el Estatut ni en la Constitución.

¿Conviene revisar el actual modelo de financiación? Sí, por supuesto. Lo prevé el propio modelo. Pero hacerlo con rigor y actitud constructiva implica evaluar objetivamente sus rendimientos y sus efectos.

Yo no descarto en absoluto la necesidad de incorporar nuevos ajustes al modelo. Y habrá que hacerlo, a mi juicio, siguiendo la estela que nos marca el Estatut:

- La creación de un consorcio tributario entre las haciendas catalana y estatal que, por cierto, ayudaría a mejorar la lucha contra el fraude fiscal y permitiría mayor eficiencia en la gestión.
- La clarificación del procedimiento para el pago de los anticipos de los fondos de competitividad, que tanta polémica ha generado.
- La mejora del reconocimiento del esfuerzo fiscal de las Comunidades Autónomas (CCAA) y de sus efectos.

Habrà que acometer, pues, la revisión del sistema.

Pero cuando se argumenta que la crisis está directamente asociada al déficit fiscal no solo se está faltando a la verdad sino que se está generando una falsa expectativa que dadas las circunstancias puede resultar muy peligrosa.

Al tiempo que se simplifica la situación de las finanzas catalanas mezclando los problemas de déficit, endeudamiento y financiación con el déficit fiscal, se proclama la extinción del proceso estatutario y el agotamiento de la vía constitucional.

Ya dije el pasado año y lo he recordado hace un momento, que la sentencia del TC sobre el Estatuto cayó como una losa en Cataluña. Muchas esperanzas y mucha confianza se quebraron en aquel momento. Conocen sobradamente mi opinión al respecto. El choque de legitimidades que implicó el pronunciamiento del Alto Tribunal después de que el pueblo de Cataluña refrendara el Estatuto emanado del Parlament y aprobado por las Cortes Generales, y la lectura restrictiva que realizó el tribunal sobre determinadas previsiones estatutarias provocó, y provoca aún, un sentimiento difuso de desconfianza, de animadversión y de desapego que debemos resolver.

Hemos de acatar la sentencia. Pero eso no significa que no debemos promover la solución de los problemas que ha generado. Hemos de restañar sus cicatrices. Y no será por la vía inconcreta y ambigua que propone el actual gobierno catalán que lo haremos. ¿Qué vía hay fuera de la Constitución y del Estatuto? Ya saben ustedes que yo no soy nacionalista. Y tampoco independentista. Lo digo aquí y lo digo allí. Sin ambages ni complejos de ningún tipo. Además considero que la primacía de este debate en Cataluña aleja a los ciudadanos de la vida política, en la medida que éstos perciben que sus prioridades cotidianas no coinciden con las prioridades oficiales.

Creo, sinceramente, que el debate independentista que aflora en Cataluña no refleja el sentimiento de la mayoría de ciudadanos y ciudadanas del país, a pesar de que mediáticamente parece lo contrario, por sobredimensionamiento. Pero no podemos permanecer con los brazos cruzados. Es preciso que por la vía de la negociación política se restablezca el pacto estatutario alcanzado en las Cortes Generales.

Lo digo una vez más: creo que hay terreno para esa negociación, que debería liderar el gobierno catalán con el apoyo de las fuerzas políticas comprometidas desde un principio con la reforma estatutaria.

Les aseguro que soy plenamente consciente de las dificultades de este planteamiento. Sé que implica remar contracorriente. Pero estoy convencido de la validez de mis argumentos. Éste es un asunto que no concierne solamente a los catalanes. Insistiré tantas veces como sea necesario: el desdén, el cansancio, el desinterés que a menudo aprecio aquí sobre la cuestión catalana son tan peligrosos como lo pueda ser la fiebre independentista que algunos alimentan en Cataluña.

Miren, como pueden ver soy crítico con la actitud del actual gobierno de Cataluña y de su presidente. Sin embargo, eso no significa que no sea, al mismo tiempo, crítico también con las instituciones del Estado en relación al desarrollo del autogobierno de Cataluña en particular y al desarrollo autonómico en general.

La necesaria federalización del Estado de las Autonomías

Al hilo de la crisis financiera y del aumento del déficit y del endeudamiento de nuestras administraciones, algunos han aprovechado para tildar de ineficiente el actual sistema autonómico. A lo largo de los últimos meses hemos asistido a un sinfín de

declaraciones, opiniones o sugerencias que apuntan a aires de retroceso en el debate territorial.

Es como si se quisiera endosar la responsabilidad de la deuda soberana a las administraciones que deben asumir los servicios más directamente relacionados con el estado del bienestar.

Pues bien, me parece más ajustado a la realidad afirmar que a lo largo de las tres últimas décadas, la evolución y la consolidación del estado de las autonomías a través de la descentralización política ha contribuido de manera decisiva a la modernización de la sociedad española, la mejora del bienestar de su ciudadanía y, también, al desarrollo de nuestra economía. Hoy España es más justa, más equilibrada y goza de mayor cohesión territorial que hace treinta años.

Naturalmente, el papel del gobierno de España es hoy distinto, no por ello menor. Y la aparición de nuevos actores políticos e institucionales hace más compleja nuestra realidad política. Pero también la hace más real, ¿no es cierto?

Es indudable que el actual sistema autonómico adolece de problemas estructurales. Y sufre tensiones, por la confrontación de intereses, como ocurre en todos los estados compuestos del mundo. Como ocurre en Estados Unidos y en Alemania. O en Austria o en Canadá.

Pero constatar los problemas del estado autonómico no nos debe llevar a plantearnos un retroceso. No solo no es posible, sino que no es conveniente. Ni para España. Ni para Cataluña. Cataluña ha sido motor y catalizador de esta evolución política e institucional de España. Lo ha hecho con generosidad y con amplitud de miras. Y no va a renunciar a su autogobierno.

Quizás aquellos que se dejaron llevar, sin demasiada convicción, por la idea de “no ser menos” o de emular las vías abiertas por el autogobierno catalán estén en disposición de renunciar a instituciones o a competencias. Este no es el caso de Cataluña, se lo puedo asegurar.

El Estado de las Autonomías vive hoy una encrucijada. O nos reafirmamos y avanzamos hacia una estructuración más clara y decididamente federal de España, lo que supone el reconocimiento mutuamente sincero de la plurinacionalidad del Estado, o las contradicciones y problemas que he apuntado van a recrudecerse.

Y en el caso de Cataluña, una parálisis del proceso solo servirá para dar la razón a aquellos que han decidido prescindir de este marco de convivencia para proponer caminos inciertos que nos alejarán de un proyecto común. No nos podemos permitir una acentuación de la deriva nacionalista aquí y allí. El nacionalismo español es, todavía hoy, reticente al Estado Autonómico y contrario a su desarrollo federal. Y los nacionalismos periféricos no son federalistas por convicción. Y tampoco lo serán por pragmatismo si el nacionalismo español les acaba de convencer de que no hay esperanza para un modelo de estado acorde con nuestra realidad social, política y territorial.

España debe avanzar de manera progresiva por el camino de la federalización. La participación en una España verdaderamente federal, y que reconozca su plurinacionalidad, es el mejor proyecto para Cataluña, para su ciudadanía y para su desarrollo cultural, político, social y económico. Es, sin ninguna duda, también el mejor proyecto para España. Así lo pienso.

La defensa de un proyecto de federalización del Estado de las Autonomías debe abordar los problemas estructurales que han aparecido en el camino. Y más aún en un contexto económico que pone

de manifiesto la necesidad de asegurar la máxima eficiencia de todas las administraciones y de evitar cualquier duplicidad en el ejercicio de las competencias o en el desarrollo de los servicios públicos.

Alguien ha hablado de la necesidad de una “revisión patriótica” del Estado de las Autonomías. ¿acaso no estoy yo formulando esa misma necesidad? A mi juicio, y sin excluir otras medidas, hay que abordar:

- En primer lugar la reforma del Senado. Hemos de mejorar los mecanismos de colaboración y coordinación entre el gobierno y las CCAA. También los mecanismos de coordinación horizontal. Y los instrumentos de participación de los gobiernos de las CCAA en la definición de los marcos legales que afectan al ejercicio de sus competencias estatutarias. Las conferencias sectoriales y la conferencia de presidentes, aun siendo de gran utilidad, han puesto de manifiesto sus limitaciones políticas. No se trata de proponer experimentos ni saltos en el vacío. Simplemente se trata de estudiar, por ejemplo, cómo funciona el Senado alemán – el Bundesrat – y adaptar sus fórmulas a nuestras especificidades.
- En segundo lugar, el sistema de distribución de competencias, ahora que ya disponemos de una experiencia de gestión dilatada por parte de todos los niveles de gobierno. Hemos de evitar duplicidades, dotar de la financiación adecuada a los servicios transferidos y aceptar que no todas las CCAA se plantean iguales objetivos de autogobierno. Pretender que todas las políticas públicas sean homogéneas por definición no tiene fundamento alguno.
- En tercer lugar, la disponibilidad de un sistema complejo y transparente de información económica y estadística, que evite la tentación de un uso fraudulento o equívoco de los datos. La

transparencia es el mejor antídoto ante la demagogia, como se ha puesto de manifiesto con el nuevo sistema de financiación autonómica.

Ahora bien, el requisito más importante del giro federal que propongo es la construcción de una cultura federal. Creo que buena parte de nuestras carencias y de los recelos y contradicciones que encontramos en el camino, tiene que ver ello. La cultura federal implica:

- El reconocimiento de la personalidad política singular de cada autonomía, de la personalidad compuesta del Estado Autonómico y, también, del papel de las instituciones centrales del Estado.
- El compromiso de actuar dentro de este marco institucional con plena y recíproca lealtad.
- El abandono de la tentación fácil de la inercia centralista de unos y de la inhibición de la responsabilidad general de otros.

Mi compromiso es contribuir al desarrollo de esta cultura federal. Mi modelo es el de una Cataluña autónoma, próspera y solidaria en el marco de una España federal. Por esa razón sigo manteniendo, a pesar de los pesares, que la mejor vía es la negociación política para la recuperación de todas las potencialidades de nuestro Estatut.

Por esa razón sigo siendo reacio a eventuales aventuras que pueden generar más frustración que soluciones. Por esa razón insisto, en todos los foros a los que acudo, con idéntica orientación y el mismo planteamiento, que no soy partidario de la solución independentista que con tanta fruición como ambigüedad defienden quienes tienen hoy las responsabilidades de gobierno en la Generalitat.

Y no se trata sólo de discutir acerca de su inviabilidad política y constitucional. O de su posible viabilidad económica. O de afectos y desafectos. De lo que se trata también es de considerar si esa es la solución que conviene a la amplia mayoría de la sociedad catalana. Yo creo que no. Que no es la solución conveniente. Ni para Cataluña, ni para España.

Crisis económica y financiera, crisis de modelo

No hay en este momento problema más grave que la crisis económica. Todos estamos llamados a concertar nuestros esfuerzos para superarla y conducir a nuestro país por la senda del crecimiento, la creación de empleo y la modernización de nuestra economía, garantía indudable de la defensa de nuestro estado del bienestar.

El detonante de esta crisis financiera ha sido, como es conocido, la crisis del crédito hipotecario en los EEUU y la afectación por éste del sistema financiero, que ha puesto de manifiesto descarnadamente sus debilidades estructurales. Es preciso no errar en el diagnóstico. No estamos ante una mera crisis cíclica. Se trata de una crisis global. No es comparable a ninguna de las crisis anteriores. Estamos más bien ante una crisis de modelo, que es también consecuencia de decisiones políticas adoptadas – por activa o por pasiva – durante los últimos 20 años. Mientras la lógica de la globalización de los mercados y la libre competencia mundial avanzaba irreversiblemente, se ha producido una desregulación de los mercados que ha dado al poder financiero mucho más margen de maniobra que a los poderes públicos.

Hoy sabemos ya que la globalización de la economía – que comporta efectos positivos para la humanidad – necesita imperiosamente decisiones que globalicen la política. Necesitamos reforzar la capacidad de la política para evitar que la simple ambición de los mercados acabe

generando mayor injusticia. En este esfuerzo, Europa tiene una enorme responsabilidad que ha de saber ejercer. Luego me referiré a ello.

La crisis financiera ha provocado la caída de la actividad económica y con ello un serio problema de caída vertiginosa de ingresos que en el caso de Cataluña, como en el conjunto de España, han disparado el déficit y el endeudamiento.

Primero Grecia, y luego Irlanda y Portugal, no han podido soportar la presión de la deuda. Y las dificultades que Europa tiene para financiar el rescate de la economía griega han desembocado en un peligroso espiral que compromete a estos países, y también a Italia y a España. Pero también a Francia o a Gran Bretaña.

Sin duda, este escenario financiero europeo e internacional ha puesto al descubierto nuestras propias debilidades estructurales. Aunque también debemos saber reconocer la fortaleza de la situación de España. Lo digo porque a menudo tenemos el desacertado hábito de arrojar piedras en nuestro propio tejado, perjudicando nuestro prestigio y el clima de confianza. España tenía superávit presupuestario y una deuda baja antes de la crisis financiera de 2008.

A pesar del fuerte impacto de la crisis inmobiliaria y del fuerte incremento del paro, nuestras finanzas públicas son mejores que las de otros países vecinos. Italia por ejemplo. La crisis provocó, pues, el estallido de la burbuja Inmobiliaria. Ahora todos criticamos su existencia y celebramos su pinchazo. Pero conviene recordar que mientras existió, todos nos beneficiamos de ella. Todos. Unos más que otros: administraciones, empresas y ciudadanos.

Y que su origen está en la combinación de una legislación urbanística excesivamente laxa, producida por el gobierno de José María Aznar, con

la existencia de crédito muy barato y abundante, con una actuación en muchos casos irresponsable de una parte del sector financiero que apostó por los beneficios a corto plazo sin examinar los riesgos asumidos y con un regulador (el Banco de España) que no vio el problema, lo vio tarde o hizo de mero espectador. Así han acabado muchas cajas.

Pero lo más importante es que esta crisis ha confirmado que el modelo de crecimiento de los años ochenta y noventa había tocado fondo. Este es, sin duda, el principal problema de nuestra economía: la excesiva dependencia de la construcción y de la demanda interna. Y especialmente, la baja productividad que limita nuestra competitividad.

No es posible el cambio de modelo productivo y la búsqueda de escenarios de crecimiento de mayor valor añadido sin profundas reformas estructurales. A ello se ha empeñado el gobierno español – con un cierto retraso – adoptando decisiones tan comprometidas como relevantes: la reforma de las pensiones, del sector financiero y especialmente de las cajas de ahorro, del mercado laboral, de la negociación colectiva, mediante leyes específicas o leyes de carácter más general como la Ley de Economía Sostenible, que han de dar resultados favorables.

No me cabe ninguna duda que este conjunto de reformas adoptadas en los últimos años han impedido el empeoramiento dramático de nuestra situación. Y debo decir que lamento, al respecto, el poco apoyo que éstas han merecido por parte de la oposición, especialmente del PP. A diferencia del comportamiento de la oposición en otros países de Europa.

Si bien las principales reformas estructurales habían de producirse en el ámbito de las Cortes Generales y corresponden fundamentalmente a competencias estatales, también las CCAA tenían y tienen que aportar su esfuerzo.

Así es como en Cataluña nos planteamos – ya en el año 2005, antes del estallido de la crisis – la necesidad de trabajar por el cambio de modelo productivo. De ese esfuerzo, acordado con los sectores sociales y económicos del país, se ha obtenido en estos años un resultado indiscutible.

No es por casualidad que Cataluña es hoy una potencia reconocida en el ámbito de la investigación. Y que la capacidad exportadora de la industria catalana está indiscutiblemente reforzada. Y sin duda la mejora de las infraestructuras estratégicas es hoy un factor que coadyuva a la mejora de la competitividad. A mi juicio, esas orientaciones estratégicas de los que gobernamos Cataluña desde 2003 hasta el año pasado son aún vigentes. Cataluña ha de apostar por los sectores que aportan más valor añadido, por la investigación y el diseño, por la industria agroalimentaria, por el sector bioquímico, por las tecnologías de la información... Sin olvidar la importancia de una política industrial que mantenga la actividad de las grandes factorías y de su industria auxiliar.

Hace un par de semanas asistí a la firma de un acuerdo de colaboración entre REPSOL y BarcelonaSuperComputing que permitirá mejorar la exploración a altas profundidades marinas mediante técnicas de supercomputación. Y estos meses hemos asistido también al despegue de la actividad del SINCOTRON ALBA, colaborando ya con distintos sectores industriales. Éste es el camino.

Ahora, en lo inmediato, ya sé que las administraciones han de reducir el déficit público para ayudar a disminuir la deuda pública. El esfuerzo de desapalancamiento también afecta, y mucho, al sector privado. Y que en este terreno, el actual gobierno de Cataluña no lo tiene fácil. Ningún gobierno de Europa lo tiene fácil. Las medidas de ajuste presupuestario son necesarias. Pero hay que cuidar, a mi juicio tres factores: la confianza, la cohesión social y la reactivación de la economía.

En primer lugar, la confianza. Las manifestaciones de responsables políticos alarmando sobre un supuesto descontrol del gasto (sin tener en cuenta el origen y el motivo del endeudamiento) o las acusaciones infundadas de déficits ocultos, minan la credibilidad de nuestras finanzas y, al final, encarecen el crédito. Y un discurso alarmista acerca de los peligros que nos acechan dificulta también la adopción de decisiones por parte de nuestros propios emprendedores.

Créame, hay demasiada sobreactuación. Deberíamos contribuir, todos, a bajar el tono agrio del debate.

En segundo lugar, la cohesión social. Sin cohesión social no hay salida de la crisis. Sin paz social no es posible mejorar la competitividad de nuestra economía. Si se rompe el equilibrio entre los sacrificios que exigimos a los distintos sectores sociales, la salida de la crisis será muy, muy complicada. No discuto la necesidad de ajustar los presupuestos públicos (como tuve que hacer yo mismo a partir del año 2008). Pero ése no es el objetivo. Ni puede utilizarse como pretexto para dismantelar servicios públicos esenciales para la cohesión.

En tercer lugar, la reactivación de la economía. No sólo con recortes saldremos de la crisis. Es preciso – y urgente – adoptar medidas de reactivación que pueden y deben ser financiadas mediante nuevos ingresos fiscales si es necesario.

Más Europa

Decía que la crisis ha puesto de manifiesto nuestras debilidades estructurales. También las de la Unión Monetaria. Y decía igualmente que necesitamos reforzar la capacidad de la política para evitar que la simple ambición de los mercados acabe generando mayor injusticia y

que, en este esfuerzo Europa tiene una enorme responsabilidad que ha de saber ejercer.

Nos sentimos, colectivamente, orgullosos del proyecto europeo. Ha sido un gran éxito de nuestra historia contemporánea. Los europeos supimos aprender de la dramática historia de las guerras del siglo XX. La creación de la moneda europea fue, indiscutiblemente, un elemento de progreso, de cohesión, un factor de crecimiento.

Sin embargo es evidente, en estos momentos, que la eurozona requiere un cambio substancial.

No es sostenible por más tiempo una unión monetaria que no dispone de mecanismos adecuados para desarrollar una política económica y fiscal. Ya no es compatible una moneda única con políticas fiscales tan asimétricas. Y ya no basta concebir la autoridad monetaria como un sistema exclusivamente dirigido al control del déficit y de la inflación.

Por eso es urgente un giro europeo. Una política europea que configure una hacienda europea, unas políticas económicas comunes que busquen el crecimiento y la creación de empleo y un nuevo sistema de gobierno económico de la Unión.

Si Europa quiere tener un papel relevante en la escena mundial, habrá de ser capaz de actuar mucho más coordinadamente como una entidad política, como una entidad federal. Para ello ha de poner en marcha, con celeridad, cambios importantes.

En primer lugar, decidir si quiere desarrollar una política de crecimiento, de reactivación económica y creación de empleo, o si prefiere seguir concentrada únicamente en la lucha contra el déficit con el riesgo de provocar una parálisis insostenible. Si el objetivo es lo primero – y a mi

juicio así debería ser – es preciso un cambio conceptual: ningún país de la Unión, en este contexto de intensa globalización económica, puede resolver sus problemas en solitario. Tampoco los más grandes.

En segundo lugar, ha de dotarse de los instrumentos necesarios para el desarrollo de esa política. Solo así será creíble:

- Aplicar con rapidez la totalidad de los acuerdos del 21 de julio: la reciente votación en el Bundestag es un paso decisivo. Como lo ha sido la misma decisión adoptada por buena parte de los países de la Unión, entre ellos España.
- Dotar de forma adecuada el Fondo de Estabilidad. Coincidió con el expresidente del Gobierno, Felipe González, que ha considerado ridículo que Europa haya de recurrir al Fondo Monetario Internacional para rescatar una economía como la griega que no representa más del 2% del conjunto de la economía europea.
- Continuar con la adopción de medidas concretas para la capitalización del sector financiero.
- Desarrollar el mecanismo de endeudamiento europeo: los eurobonos. Aun cuando han aparecido discrepancias entre los países de la Unión, la Comisión Europea debe insistir en la defensa de este instrumento. Para nosotros, para España, la existencia de los eurobonos es vital y clave para rebajar el volumen creciente de los intereses de la deuda.
- Adoptar decisiones en el ámbito fiscal, como la tasa financiera. Es ésta una decisión importante desde el punto de vista financiero, pero más aún desde el punto de vista político. Decía que hemos llegado a la globalización sin instrumentos políticos globales. Lo que

precisamos es una fiscalidad global sobre la especulación financiera. A ello debiera comprometerse el G20. Pero la mejor manera de que esta propuesta avance es demostrando que en Europa somos capaces de concertarla y de aplicarla.

- Dotarse de un presupuesto europeo de más dimensión para apoyar estas políticas, financiándolas a través de recursos propios

Les he hablado de la necesidad de recomponer el diálogo político e institucional para la recuperación del Estatut, de la conveniencia de emprender en España un giro federal, de la necesaria política de concertación entre todas las administraciones en este difícil momento de crisis financiera, de la necesidad de equilibrar contracción presupuestaria y medidas de fomento de la actividad económica y de la importancia de un cambio de actitud en Europa para la superación de esta crisis.

Quiero terminar como he empezado: les he hablado con preocupación y con exigencia. Preocupación por el exceso de sobreactuación que vive la política española y, por supuesto, la política catalana. También en eso necesitamos un poco más de moderación y de sosiego. Este país tiene la fortaleza suficiente, en sus gentes, en su tejido industrial, en sus instituciones, como para salir de esta difícil situación.

Saldremos adelante. No me cabe ninguna duda.

